EGYETEMI SZÉP SZÓ

Jegyzetek LEHEL ISTVÁN KIÁLLITASÁRÓL

Lehel István biológus és régész, ötvös és művészettörténész egyszemélyben, aki a zenében és az irodalomban is otthonosan mozog. A világot, összefüggéseit már az általa művelt tudományok, szakterületek következtében is anyagiságában, fejlődésében, távlatok és ellentmondások adódó kapcsolatában látja. Feltáró szenvedélye azonban továbbmegy a tudományos megismerés eredményeinek számbavételénél és továbbgazdagításánál. Ezeknek az eredményeknek a kutató-megismerő emberrel való összefüggése érdekli őt. Mondanivalója innen fakad.

Nem a valóság közvetlen képi ábrázolását tekinti feladatának. A *valóság és tudat kapcsolatát* a lényegre bátran törve fejezi ki, szinte egyetlen célja e lényeget megjeleníteni. Az esztétikai ábrázolás, tükrözés fogalmaknak mélyebb differenciáltabb értelmében alkot.

Az ilyen program szükségszerűen vonja maga után formai téren a megszokott naturalisztikus ábrázoló stílus feladását. — az érzelem — és gondolatvilág absztrakcióra törekvése hasonló követelményeket támaszt a forma terén is. Lehel István tehát nem jeleneteket fest, nem a megszokott kép-formában alkot.

Érzelem és gondolatvilág absztrakcióra törekvése? Mit értünk ez alatt? A valóság és egyén rendkívül bonyolult kapcsolatában a lényeget keresi, az összefüggések legfontosabb komponenseit kutatja, hogy ezáltal mély élményt adva juttasson művészi élvezethez, filozófiailag sem jelentéktelen megállapításokhoz. Absztrakciója nem öntélű szita, melyen az esetleges elemek fennmaradnak. Általános, felesleges egyediktől lehántott érzelmi, gondolati *alapmotívumok* kerülnek elénk vizuálisan.

Nem ellenkezik-e egy efféle törekvés a képzőművészet feladatával? Meg tud maradni a művészet szintjén egy ilyen „elemzés"? A kiállítás igazol. Véleményem szerint, amint a forgalmi gondolkozás egyes jelenségeket a jelenség sokszínűségét egyáltalán nem mutató fogalmakkal dolgozik, (pl. szerelem) úgy a képzőművészet terén is elképzelhető ilyen törekvés. Természetesen nem e „fogalmak" rögzítése, hanem azok egyedi megjelenítése, bemutatása, konkretizálása révén kaphatunk művészi alkotást. A klasszikus görög művészet az *ember* külső megjelenésének, testformájának egységét, tökéletességét kutatta. Ez alkalommal *korunk emberének* érzés- és gondolatvilágának feltárás-kísérletével van dolgunk.

Ha egy művésznek igazi mondanivalója van, nem alkothat teljesen a néző szabad beleérzésére apellálva. Nyelvet kell találni, vagy ha még nincs ilyen, teremtenie — mondanivalójának közönséghez való eljuttatásához. Minden művészetnek csak akkor van értelme, ha ez a kapcsolat létrejön, vagy létrejöhet. Lehel Istvánt nem lehet egyetlen izmushoz sem kötni, nem lehet innen közelíteni hozzá. A *nyelv*, melyen mondanivalóját közli, szervesen kapcsolódik a művészettörténet egészéhez. Klasszikus korok formajegyei (pl. spirálvonal) új funkciót nyernek nála, fontos szerep jut a színekkel való jellemzésnek, a síkban való kifejezőbb ábrázolásnak (keleti művészetek sajátosságai többek között), a lényeget megragadó primitív állat- és emberábrázolás ihletője figurális képeinek, az ősi festői törekvés — a dekoratívság — folklorisztikus színpompával párosul. Nos ezek mind-mind hatnak rá és szerves egységbe épülve sok más elemmel alapját képezik ennek az eredeti forma- és színkultúrának.

Briliáns rajztechnika, kitűnő szín és kompozíciós érzék ragadja meg a látogatót legelőször a képek nézésekor. (Művészetének ellenzői is elismerték a képek érdekességét, harmonikusságát, szemre tetszetős voltát.) Ennek az élménynek a hatása alatt, úgy láttam, sokan ízeledtek bele abba a kétségtelenül nem mindig könnyen megfejthető bonyolult szimbólum-, kép-, jelrendszerbe, melyen keresztül a művész gondolatait, érzéseit követni tudjuk. A néző nem csak passzív szemlélője a kiállításoknak. Itt ez fokozatosan érvényes volt.

Nem helyes, ha egyes képekkel akarjuk támadni vagy védeni ezt a művészetet. Lehel Istvánnak *nem képei vannak, hanem festészete.* Belső művészi fejlődése, e piktúra útkeresése már a képek keltezése révén is jól kitapintható.

Valóságalapú, realista művészet ez. Elsősorban a természet és az azt birtokbavevő ember kapcsolatát kutatja. Ez érthető is; főleg természettudományos érdeklődésű alkat. A ma teljes igényű kifejezése azonban, noha ebből is, nem csak ebből áll. A természethez méltóan a társadalmi összefüggések hasonló igényű kifejezését, vizsgálatát még várjuk a művésztől. Nem csökkentheti ez persze, az eddigi valódi felfedezés erejével ható eredmények iránti tiszteletet.

Méltatlanul járunk el akkor, ha pillanatnyi nem-értésünket átvisszük Lehel István egész művészetére, egyéniségére. A festészet (e művészet specifikusságát soha ne feledjük!) terén véleményem szerint Lehel István sok újítással, sok eredetiséggel új területek meghódításán eredményesen fáradozik. A végső konklúzióhoz egyelőre ezek számbavétele szükséges. Mivel azonban Lehel István eleven, nagyon termékeny alkotóművész, akitől még sok ilyen meglepetést kaphatunk, mint ez a kiállítás, helyesebbnek vélem a „kitekintő" ítéletektől való tartózkodást.

CSÁNYI MIKLÓS
V. éves bölcsészhallgató

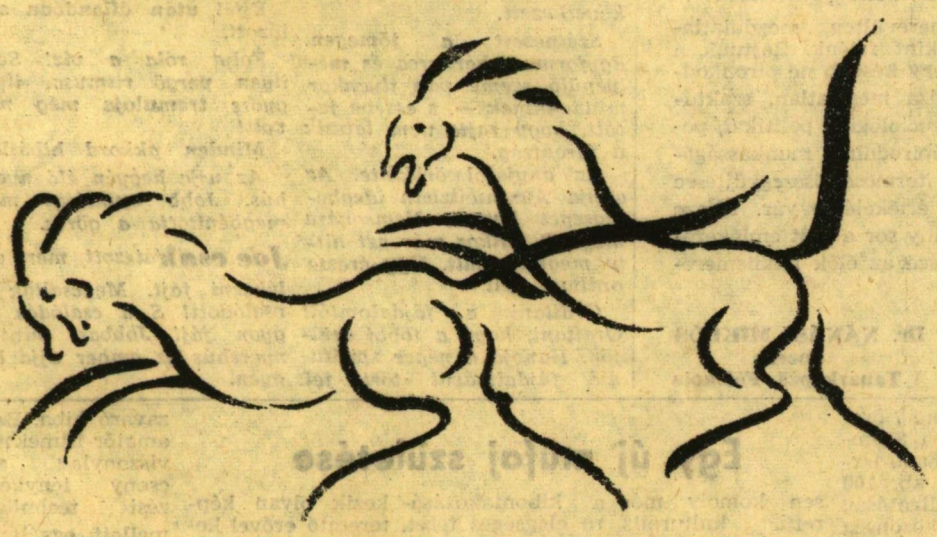

LEHEL ISTVÁN RAJZA

J. Jevtusenko: INTERNACIONÁLÉ

Az árnyas Trinidádban,
Kuba kis városán
alig rezdült a pálma
a könnyű szél nyomán.

Szorgalmasan és búsan
és bölcsen tűrve ezt,
taligát húz az utca
tudósa, a füles.

A sziklás kis szobában,
vígan krákogva rád,
épp ingyen borotválta
a borbély önmagát.

A templom csendbe mélyedt
— gomolygó félhomály —
s az ércharangba fészket
tapasztott egy madár.

De csendnek csendességes
királysága alatt
zúgták a »Vencerémos«-t
a megkopott falak.

És otthagyva a pincét,
a fénylő fényre ment,
mulatt leányka hímzett
egy Gagarin-fejet.

Kezét vezetve fogta,
arca szigorba zárt
— anyókát írni oktat
egy kisfiú-tanár.

A mellékutcák sűrű
során megbújtam én,
csészéből, csöppnyi gyűszű,
ittam a feketém.

S most cseng egy lányka [hangja —
kék térdű nyomorult,
terraszra ülve tart a
karján egy kisfiút.

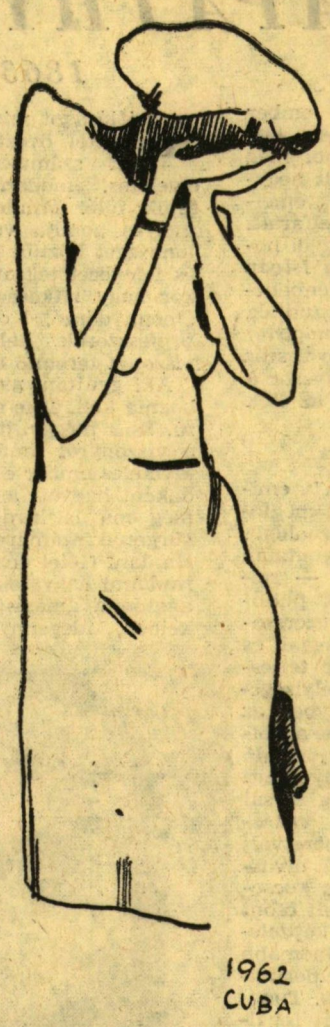

CSOMBÓK GERGELY FŐISKOLAI HALLGATÓ RAJZA

Az öccse, hihetetlen
parányi kis-gyerek,
cukrot fog, önfeledten
s békülten szendereg.

A lány mosolygott rája,
egész lénye mosoly,
mint anya kisfiára,
föléje úgy hajol.
Testvérke homlokára
halkan csókot lehel,
Internacionálét
dúdolta neki el.

Lehet, hogy én hibáztam,
és más volna a dal?
Közel mentem vigyázva,
talán így nem zavar.

De mégis az — különbség
alig megfogható:
elmélázó és gyöngéd
a hősi induló.

Kubám, ó én Kubám, ha
utcáidon megyek,
nem babát fog a lányka,
nem játszik a gyerek!

Amit akarsz, dalolhatsz,
hová akarsz, te jössz,
te építesz és forgatsz,
s az ellenségre köpsz!

Hiszen gyengébbek nálad;
mert bölcsőid felett
Internacionálé
altatja gyermeked.

RIGÓ BÉLA fordítása

Egy kihasználatlan lehetőség

MÉG AZ ELSŐ szerkesztőségi ülésünk után történt. A szerkesztőség tagjai még csak most kezdtek összeismerkedni, s a kulturális rovat 75 százalékos létszámmal máris elkezdte tevékenységét. Ülésteremnek a Kárász utcát használtuk fel, ahol kényelmesen elfértünk mind a hárman, azonkívül Fischer Ernőnek éppen arra akadt dolga.

A Virág cukrászda előtt bezártuk az értekezletet és fölöszlottunk, de mivel még maradt megbeszélni valónk, felkísértem Kardos Pált a Főiskola Zene Tanszékére.

AZTÁN távozni akartam. Fáradt voltam, mint minden egyetemi hallgató pár nappal vizsga előtt, miközben még egy-két gyakorlati jegyet is meg kell szereznie. Így aztán nem örültem túlságosan annak a meghívásnak, hogy maradjak ott zeneesztétika előadásra, amelyet ilyen szívderítően barátságos és szórakozást ígérő cím jelzett: »A valóság tükrözése a zenében.«

— Dolgom van, — feleltem. Nem hazudtam. Várt rám otthon jó párszáz oldal lapozgatni való. Házigazdám megértően bólogatott, és ki akart kísérni a kapuig. A Főiskola Zenei Tanszékéről ugyanis nem olyan egyszerű a kijárás.

A FOLYOSÓ egy pillanatra megálltam. Valami furcsa, súlyos melódia hömpölygött a levegőben.

Első pillanatban azt hittem, hogy a Miserére a Trubadúrból, de a következő pillanatban rájöttem, hogy nem az, sőt fél perc múlva azt is megéreztem, hogy valószínű nem a romantika középkor utánzatával, hanem eredeti kórusművel van dolgom.

— Mi ez?

— Vittória motetta — hangzott a lakónikus válasz.

Többet nem kérdeztem, megéreztem, hogy ráérek a kérdezősködéssel később, mert most hallgatni kell. Tehát álltunk némán a folyosón, amíg csak el nem némult a kórus.

— Bemehetek?

— Gyere, úgyis ezután jön még Purcell: »Didó búcsúja«, kár volna elhalasztani.

BEMENTÜNK. Csodálkozó tekintettel mértek végig. Nem ismertek. Házigazdámat megpillantva azután megnyugodtak, az előadás kissé megszakadt, amíg helyre ültünk. Helyet bőven találtunk, kevesen voltak.

Az előadás ment tovább Az előadó, Péter Józsefné könnyed és világos stílusú magyarázata nagyon érdekes volt, a zenei illusztráció gazdagsága számomra egyenesen megdöbbentő. Bach, Beethoven, Mozart, Chopin, Debussy, Sztravinszkij, Bartók, hogy csak egy pár nevet ragadjak ki a névsorból. Lehet, hogy nem pontos, és teljes a fölsorolásom, de több mint másfél hónapja volt az előadás, és akkor nem is gondoltam a jegyzetelésre.

— Látod, milyen kevesen vannak?

Némán bólintottam. Bár véget ért az előadás, még egy pillanatra elgondolkozva ültem.

— Tudod, hogy milyen jó lehetőségeink vannak? Gyere!

AZZAL odavezetett a folyosóvégi falitáblához, ahol megnézhettem, hogy a főiskolai hallgatói milyen műveket tudnak meghallgatni.

— Varga Ferenc kollégám jóvoltából olyan lemeztárunk van, amilyen nagyon kevés az egész országban. Itt, Szegeden a zenekedvelő ifjúság zenehallgatási igényeit csak az elég drága és elég szűk tematikájú színházi hangversenyek és a kitűnő, de mégis inkább ismeretterjesztő célú Collégium Artium-mon keresztül elégítik ki. Nálunk a választék is óriási. Az esztétikai előadástól a puszta lemezhallgatásig mindent tudunk nyújtani, és azt hiszem, nem lenne ártalmas, ha egy-egy alkalommal tizenöt hallgató helyett ötvenen lennének.

EZEKET a gondolatokat később a tanszékvezető is megerősítette. A lemezhallgatások idáig sem csupán zeneszakos hallgatók részére szolgáltak, hanem bármely főiskolai hallgató részére, és ha a Főiskola igazgatója engedélyezi, akkor az egyetemisták is eljöhetnének. Ennek, nem hiszi, hogy akadályai lennének, főleg akkor, ha ez a kapcsolat kétirányú lenne és a megfelelő szakos főiskolai hallgatók eljárhatnának az, érdekesebb speciálkollégiumokra és az egyetem zártabb körű kulturális rendezvényeire.

Mondtam, hogy erre már volt példa. A stílusgyakorlatokon, hol a fiatal szegedi írónemzedék köszörüli a torkát, mindég van főiskolás.

*

A NAPOKBAN újra jártam a tanszéken. Megállapodtunk, hogy az egyetemi fiatalság látogathatja a lemezhallgatásokat, lapunk következő száma részletesen lehozza a lemezhallgatások műsor-rendjét, addig is egy kis ízelítőt Varga Ferenc lemezválogatásából:

Március 2.
Mozart: Esz-dúr szimfónia K. 543.
Wagner: Istenek alkonya — zárójelenet.
Debussy: A tenger.

Március 6.
WALTER GIESEKING ZONGORÁZIK.
Beethoven: D-moll, Esz-dúr op. 31.
Waldstein: Apassionata — szonáták.

Reméljük, a lehetőség nem marad lehetőségnek, s hamarosan valóság lesz belőle.

R. B.

Kelemen János: Spanyolországban

Nem kellett az utolsó kenet
mikor hóhér elé állították

Úgy akart meghalni
ahogyan élt
kihúnyó öntudata élt tovább
e végső győzni-akarásban
ahogy halottak ujján
még nő a köröm

Reccsent az áll
a rózsafüzért szájába [tömték
Atya Fiú és Szentlélek [nevében
ámen
De a homlokára fagyott vér
vörös szemfedő volt

Az egyetemi KISZ-élet hírei

1963 febr. 21-én kari szinten szellemi öttusa bajnokság volt a Bölcsészkaron. Öt évfolyam közül — kétszeri döntetlen versenyben a harmadik évfolyammal — végül a negyedik évfolyam csapata nyerte. A kérdések néha bonyodalmat okoztak, ezért jó lenne, a ha legközelebb precízebben fogalmaznák meg ezeket!

A csapatoknak lelkes közönség drukkolt.

Az Állam- és Jogtudományi Kar KISZ szervezete 1963. március 20-án este 7 órai kezdettel a II. sz. tanteremben perbeszédversenyt rendez. Az indulók büntetőjogból, elméleti és gyakorlati tudásukat mutatják be a bírákból — ügyészekből — ügyvédekből álló zsűri és a megjelent közönség előtt.